

3. Гендерні стереотипи та ставлення громадськості до гендерних проблем в українському суспільстві. Центр соціальних експертиз Інституту соціології НАН України, Програма розвитку ООН в Україні. К. : ВАІТЕ, 2017.

Лагодич Т. П.,

здобувач вищої освіти магістра 2 курс
Національної академії внутрішніх справ
Науковий керівник:

старший науковий співробітник
наукової лабораторії з проблем
превентивної діяльності та запобігання
корупції навчально-наукового інституту
№ 3 Національної академії внутрішніх
справ *Федоровська Н. В.*

ОСОБЛИВОСТІ РЕПРОДУКТИВНОГО НАСИЛЛЯ

Насильство щодо жінок, особливо з боку інтимного партнера, і сексуальне насильство над жінками є серйозною проблемою охорони здоров'я та порушенням прав людини.

Згідно з опублікованими ВООЗ оцінками, приблизно кожна третя жінка (30%) у світі протягом свого життя зазнає фізичного та/або сексуального насильства з боку інтимного партнера або сексуального насильства з боку іншої особи.

Найчастіше це насильство з боку інтимного партнера. У всьому світі майже третина (27%) жінок віком від 15 до 49 років, які перебували у відносинах, повідомляють про те, що протягом життя зазнавали фізичного та/або сексуального насильства у тій чи іншій формі з боку свого інтимного партнера.

Насильство може негативно відобразитися на фізичному, психічному, сексуальному та репродуктивному здоров'ї жінок та в деяких обставинах пов'язане з підвищеним ризиком інфікування ВІЛ [1].

Сфера охорони здоров'я покликана відіграти важливу роль у наданні комплексної медико-санітарної допомоги жінкам, які зазнали насильства, і служити відправною точкою для направлення жінок до інших служб підтримки, послуг яких вони можуть потребувати, однак, насилля щодо жінок може починатись саме з цього моменту.

Низка фахівців пропонує ділити репродуктивне насильство на два типи. У *першому* випадку ми маємо справу із насильством на державному рівні. Якщо в якійсь країні жінці не можна зробити аборт за власним бажанням, це якраз такий випадок.

Наприклад, на сьогоднішній день аборти законодавчо заборонені в Польщі, Анголі, Бангладеш, Єгипті та багатьох інших країнах (найчастіше винятки можливі, тільки якщо вагітність становить загрозу життю жінки, але загалом аборт уподібнюється до вбивства). Такі міри можуть призводити до трагічних подій. Яскравим прикладом репродуктивного насильства є недавні події в Польщі в лікарні міста Пщина померла вагітна жінка: адвокати сім'ї померлої стверджують, що лікарі відмовилися переривати вагітність через обмеження, що діють у країні, і чекали смерті плоду [2].

Як повідомляє адвокат Іоланта Будзовська, яка представляє інтереси сім'ї загиблої, жінка надійшла до лікарні на 22-му тижні вагітності через відходження навколоплідних вод. Лікарі підтвердили патологію. Плід загинув, і у жінки розпочався септичний шок. Через 24 години після надходження до лікарні вона померла.

Лікарі утримуються від спорожнення порожнини матки до смерті плоду, що пов'язано з чинними конституційними нормами, які обмежують можливість проведення легального аборту», – зазначила Будзовська.

Також до цього типу відноситься так зване «акушерське насильство», яке стимулюється державними органами. Частіше за все має форму «затягування» строків, коли можливий легальний аборт. Це може мати форму вмовляння, психологічного тиску, а інколи погроз та знущань, себто жінка винна в тому, що завагітніла, а тепер хоче вбити свою дитину. Акушерське насильство продовжується до кінця вагітності жінки, а саме: під час пологів жінку можуть ображати, звертатись зверхньо та грубо.

До *другого* типу репродуктивного насильства належить насильство всередині сім'ї або всередині пари: до цієї групи входить цілий спектр дій – від набридливих коментарів родичів на адресу жінки про те, що годинник цокає і час народжувати (тут ми, швидше, говоримо про репродуктивний тиск), до контрацептивного саботажу та примусу до аборту. Репродуктивне насильство може чинити як чоловік, так і жінка.

Раніше в суспільстві часто засуджувалась жінка («залетіла, щоб утримати мужика»), але сьогодні ми все більше переконуємося про те, що репродуктивне насильство найчастіше вчиняють чоловіки, а також інші родичі, які своїми репліками та поведінкою примушують жінок до дітонародження.

Партнер може намагатися відмовляти жінку від контрацепції під час сексу. Він може сам принципово відмовлятися вдягати презерватив. Або може переконувати жінку, що від гормональних засобів захисту у неї зіпсується здоров'я, настрої чи інше. Також чоловік може ховати оральні засоби контрацепції або підміняти їх іншими таблетками. Контрацептивний саботаж небезпечний, тому що часто проходить у прихованій формі. Класична практика – це проколювання презервативів. Але таємне завжди стає явним, а іноді буває навіть кримінально караним. Так у Німеччині у 2018 році вперше винесли обвинувальний вирок хлопцю, який під час статевого акту зняв презерватив, не попередивши про це партнерку.

При тяжкій формі сімейного репродуктивного насильства із суто психологічного воно стає фізичним. До цього типу відносяться не тільки зґвалтування, а й побиття – на жінку можуть здійснюватись напади за те, що вона не хоче мати дітей або за те, що вона завагітніла дитиною не тієї статі, на яку чекали в сім'ї.

Важливо сказати, що репродуктивне насильство в сім'ї – це про владу над тілом партнера чи партнерки, а не про статеві відносини. Якщо жінка не змогла завагітніти природним шляхом, її можуть примушувати здійснити нескінченну кількість процедур ЕКЗ. І, звичайно ж, змушувати можуть не тільки вагітніти, а й робити аборт. Принциповим є не результат, а те, кому належить право контролю у питанні «народжувати чи не народжувати».

На жаль, як показують дослідження, у тій чи іншій формі з репродуктивним насильством стикається від 8 до 30 відсотків жінок. Деякі з них починають використовувати внутрішньоматкову спіраль, хтось купує протизаплідні пігулки в інших країнах, щоб чоловік не міг зрозуміти, які саме партнерка приймає медикаменти. Багато респондентів говорять про те, що, зіткнувшись із репродуктивним насильством, їм не вистачило чуйного ставлення лікарів та їхньої підтримки.

Однак, ми вважаємо за доцільне розширити цей список репродуктивного насильства та додати до нього ще два:

- 1) Примусові шлюби;
- 2) Жіноче обрізання.

На сьогоднішній день у всьому світі понад 650 мільйонів жінок вийшли заміж у дитячому віці. Щороку щонайменше 12 мільйонів дівчаток одружуються до того, як їм виповниться 18 років. Тобто 28 дівчаток щохвилини. Кожна п'ята дівчинка виходить заміж або одружена до повноліття. У найменш розвинених країнах ця цифра подвоюється: 40% дівчаток одружуються до 18 років, і 12% дівчаток виходять заміж до того, як їм виповниться 15 років. Ця практика особливо поширена в країнах, порушених конфліктом, та в умовах гуманітарної кризи (джерело – ЮНІСЕФ).

Дитячий шлюб – це будь-який шлюб, у якому принаймні однією зі сторін менше 18 років.

Примусові шлюби – це шлюби, в яких одна та/або обидві сторони не виражали особисто повну та вільну згоду на вступ до такого шлюбу. Дитячий шлюб вважається формою примусового шлюбу за умови, що одна та/або обидві сторони не висловлювали повної, вільної та усвідомленої згоди.

Основні ризики для дівчат в цьому випадку виражені тим, що відносно них вчиняється репродуктивне насильство, звалтування та калічення статевих органів, що нерідко призводить до смерті.

Мільйони дівчат у більш ніж 30 країнах світу стають жертвами цієї страшної практики. В основному жіноче обрізання поширене в близькосхідних та африканських країнах, а також на Філіппінах, Малайзії, Пакистані, Індонезії, Еміратах, Омані та Бахреїні. Жіночі обрізання в Танзанії поставлені на потік, аналогічна ситуація зберігається й у сусідніх країнах. Ісламська держава в Іраку в липні 2014 року видала фетву, яка зобов'язує всіх дівчаток і жінок на підконтрольній їм території піддатися процедурі обрізання.

Жертви операцій, що калічать, у всьому світі – в основному, дівчатка віком від 5 до 14 років. Під час операції практично ніколи не використовуються ні наркоз, ні знеболювання, а вона проводиться в антисанітарних умовах людьми без медичної освіти. Ножом або бритвою, часто однією на багатьох дівчаток. Жіноче обрізання в Африці, особливо

якщо це відбувається в глухому селі, взагалі може проводитися з використанням звичайного уламка скла.

Список використаних джерел

1. У Польщі через обмеження на аборти померла вагітна жінка. Лікарі чекали на смерть плода, заявили адвокати. URL: <https://www.currenttime.tv/a/poland-abortion-death/31543037.html>.

2. Дитячі шлюби є порушенням прав людини, але дуже поширені. URL: <https://data.unicef.org/topic/child-protection/child-marriage/>.

3. Безпліддя. URL: <https://www.who.int/ru/news-room/fact-sheets/detail/infertility>.

Лисенко Т. В.,

здобувач ступеня вищої освіти
бакалавра навчально-наукового
інституту № 3 Національної академії
внутрішніх справ

Науковий керівник:

кандидат юридичних наук, викладач
кафедри юридичної психології
Національної академії внутрішніх
справ ***Литвин В. В.***

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІ ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ, НАСИЛЬСТВУ ЗА ОЗНАКОЮ СТАТІ Й ТОРГІВЛІ ЛЮДЬМИ: НАЦІОНАЛЬНА ПРАКТИКА ТА ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД

Майже половина населення України страждала від насилля в сім'ї впродовж свого життя, причому 30% з них зазнавали жорстокого поводження в дитячому віці. За оцінками громадських організацій, кожна друга жінка у світі потерпає від одного з видів насильства. До поліції звертається лише невеликий відсоток від усієї кількості постраждалих. Причин цьому чимало, і одна з них – нерозуміння того, що саме є насильством.

Домашнє насильство поширене в багатьох суспільствах. Про це свідчать чисельні міфи, стереотипи, прислів'я, які ускладнюють швидке реагування на акти насильства учинені над близькими та рідними. Всі ці міфи переконують свідків, що не реагувати – нормально, жертв – примушують мовчати,